

**Türkiye'nin
GREVIO'ya
Sunacağı Dönemsel Anket Cevabı
İçin**

STK Gölge Raporu

Ağustos 2017

Hazırlayan

**KADEM
(Kadın ve Demokrasi Derneği)**

Hukuk Komisyonu

İçindekiler

Giriş

- I.** Bütünleşik Politikalar Ve Veri Toplama
- II.** Önleme
- III.** Maddi Hukuk
- IV.** Soruşturma ve Kovuşturma
- V.** Genel Değerlendirme ve Öneriler
- VI.** Sonuç

GİRİŞ

Bu rapor, Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddete Karşı Mücadelede Uzmanlar Grubu (GREVIO)'nun İstanbul Sözleşmesinin izlenmesi çerçevesinde taraf ülkelere gönderdiği anket çalışması esas alınarak Kadın ve Demokrasi Derneği (KADEM) tarafından hazırlanmıştır.

KADEM, 2013 yılında kurulmuş ve Türkiye'nin ekonomik, sosyal ve siyasal gelişimi için çağdaş, yetenekli, girişimci ve nitelikli kadınların ekonomik, sosyal ve siyasal gelişimine katkı sağlamayı, cinsiyet adaletini merkeze alarak kadının insan hakları ve fırsat eşitliği konusunda toplumda ortak bilinç oluşturmayı, kadının insan haklarını koruyarak demokrasinin, hukukun üstünlüğünün ve insan hakları ile temel özgürlüklere saygının geliştirilmesine ve sağlamlaştırmasına katkıda bulunmayı temel hedefleri olarak belirlemiştir. Bu kapsamda öncelikle kadının insan hakları ihlali olan Kadına Yönelik Şiddeti Önleme amacıyla faaliyetlerini sürdürmekte, bu konuda toplumsal farkındalık çalışmaları yapmakta ve kadınlara Yasal Haklarını öğrenmeli için eğitimler düzenlemektedir. Kadına Yönelik Şiddet ile Mücadelede ulusal ve uluslararası düzeyde yapılan çalışmalara destek vermekte ve aynı zamanda Türkiye'deki mevcut gelişmeleri yakından takip etmektedir.

Sunulan bu raporun hazırlık aşamasında KADEM, "*İstanbul Sözleşmesi Uygulamaları ve Grevio Süreci*" başlıklı bir çalıştay düzenlemiş ve çalıştayda her biri kendi alanlarında uzman kişilerden oluşan katılımcılar ve STK temsilcileriyle birlikte 1 Ağustos 2014 tarihinde yürürlüğe giren İstanbul Sözleşmesi'nin ve 6284 sayılı "*Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun*"un, Grevio İzleme Komitesinin belirttiği esaslar çevresinde kadına yönelik şiddetle mücadelede hukuki ve toplumsal boyutları ele alınmıştır. Rapor, Grevio Başkanı Sn. Prof. Dr. Feride ACAR tarafından yapılan sunum ve sürece dair aktarılan bilgiler sonrasında gerçekleştirilen Çalıştaysonuçlarından hareketle, Kadem Hukuk Komisyonu üyeleri tarafından hazırlanmıştır.

Raporda yer alan konular,dört başlıkta toplanmıştır. Rapor; Bütünleşik Politikalar ve Veri Toplama, Önleme, Maddi Hukuk, Soruşturma ve Kovuşturma bölümlerinden oluşmaktadır. Raporun son bölümünde ise; uygulamada yaşanan sorunlara ilişkin olarak ele alınması ivedi olan çözüm önerilerine yer verilmiştir.

Rapora katkı sunan tüm taraflara şükranlarımızı sunar, kadına yönelik şiddetin önlenmesine ilişkin mücadelede faydalı olmasını dileriz.

KADEM
Kadın ve Demokrasi Derneği

I. BÜTÜNLEŞİK POLİTİKALAR VE VERİ TOPLAMA

Sözleşme madde 7:

GENEL DURUM:

GREVIO Anket çalışmasının 2. bölümünde *Kadına yönelik şiddetle ilgili kapsamlı ve eşgüdümlü politikalar benimsenmesi, bu politikaların uygulanmasına ayrılan mali kaynaklar ve başta kadın kuruluşları olmak üzere STK'ların ve diğer sivil toplum aktörlerinin çalışmalarının desteklenmesi, bu kuruluşlarla etkili işbirliği tesisi ve veri toplama hususlarıyla ilgili* bilgi talep edilen bölüm hakkındaki açıklamalar aşağıda yer almaktadır.

Kadına yönelik şiddetle mücadele çalışmalarına yön göstermesi ve temel oluşturması açısından ulusal eylem planları önemli bir araçtır. Bu çerçevede, ilk olarak 2006/17 sayılı Başbakanlık Genelgesi ile Ulusal Eylem Planı hazırlama yükümlülüğü Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM)' ne verilmiştir. "Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı 2007-2010" un uygulama süresinin dolması nedeniyle, İstanbul Sözleşmesi başta olmak üzere taraf olunan uluslararası sözleşmeler ve ulusal mevzuat hükümleri, ilgili araştırma ve inceleme raporları ile son dönemde ortaya çıkan toplumsal ihtiyaç ve gelişmeler göz önünde bulundurularak, kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum kuruluşları ve üniversitelerin kadın araştırmaları merkezlerinin katkı ve katılımları ile Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü koordinasyonunda "Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı" (2012-2015) hazırlanmıştır.

İstanbul Sözleşmesi'nin 2011 yılında imzaya açılması ve 2014 yılında yürürlüğe girmesi nedeniyle, KSGM tarafından hazırlanan 2012-2015 yıllarını kapsayan ulusal eylem planı Grevio anketinde belirtilen 2014-2015 yılları arasında kadına yönelik şiddetle mücadelede alınan önlemleri göstermesi bakımından son derece önemlidir.

2012-2015 yıllarını kapsayan ulusal eylem planında;

- a) Kadına yönelik her türlü şiddetin önlenmesi için kurumlar arası işbirliğinin sağlanması,
- b) Kurumlar arasında yapılan mevcut protokollerin uygulamasının takip edilmesi ve yeni hedefler belirlenmesi,
- c) Kadına yönelik şiddet vakıalarının araştırılması, izlenmesi ve takibi için veri tabanı oluşturulması,
- d) Toplumsal cinsiyet eşitliği, kadına yönelik şiddet ve ev içi şiddet konularında yasal düzenlemelerin yapılması, uygulamadaki aksaklıkların giderilmesi, özellikle kadına yönelik şiddetin önlenmesi için toplumsal farkındalığın ve zihniyet dönüşümünün sağlanması amacıyla eğitim materyallerinin hazırlanması ve bu amaçla eğitim müfredatında gerekli değişikliklerin yapılması.

Hazırlanan ulusal eylem planında yer alan hedefler ile ilgili olarak, bu konuda yetkili kılınan KSGM tarafından AİLE İÇİ ŞİDDETLE MÜDACELE PROJESİ hayata geçirilmiştir. Proje için 2.970.000 Avro bütçe ayrılmıştır. Türkiye’de 26 İl pilot bölge olarak seçilmiş ve bu bölgelerde Sivil Toplum Kuruluşları ile koordineli çalışmalar yürütülmüştür. Aile İçi Şiddetle Mücadele Projesi kapsamında, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı-Polis, Sağlık Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Aile Mahkemesi Uzmanları, Yazı İşleri Müdürleri, Adli Tıp Uzmanları, Hakim ve Savcılar ile Belediyelere ve Sivil Toplum Kuruluşlarına eğitim verilmesi planlanmaktadır. Haziran 2016 itibariyle 1200’ün üzerinde kamu personeline eğitim verilmiştir. Eğitimler sonucunda, eğitilen ve kurumlarında bu konuda eğitim verme yetkinliğine sahip olan kamu personelleri ile birlikte 35.000 Sağlık çalışanına ve 140.000 Emniyet personeline ulaşılması hedeflenmektedir. Ayrıca yine KSGM koordinatörlüğünde ulusal düzeydeki STK’ların katılımıyla gerçekleşen belirli aralıklarla toplantılar organize edilmektedir ve il bazında eylem Planı oluşturulması, izlenmesi hususunda kurulan ve il valiliğince koordine edilen kurullara STK’lar da iştirak etmektedir.

İstanbul sözleşmesinin 7.maddesi dikkate alınarak 2012-2015 yıllarını kapsayan bu eylem planında yer alan hedeflerin gerçekleşmesi için olumlu yönde çalışmalar gerçekleştirilmektedir. Ancak ulusal eylem planlarının eksiksiz olarak hayata geçirilmesi ve takibinin yapılabilmesi için alınması gereken tedbirler bulunmaktadır. Bu kapsamda, aşağıda yer verilen önerilerin dikkate alınması gerekmektedir. Bu önerilerin hayata geçirilmesi halinde, eylem planlarının çok daha etkin bir şekilde uygulanabilmesi mümkündür.

ÖNERİLER:

- Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planlarının bağlayıcı ve denetlenebilir olması gerekmektedir. Kurumlara verilen yükümlülüklerin yerine getirilip getirilmediği takip edilmeli ve yerine getirmeyen kurum hakkında yaptırım uygulanmalıdır.
- Eylem planı içeriğinin mağdur odaklı olması gerekmektedir. Bu nedenle eylem planları, mağdurların hakları ve ihtiyaçlarına dayanan bütüncül bir bakış açısına sahip olmalıdır.
- Ulusal eylem planının geliştirilmesi ve etkin bir biçimde uygulanabilmesi için bu konuda daha fazla toplumsal cinsiyete duyarlı bütçe ayrılmalıdır.
- Kadına yönelik şiddet vakıalarının istatistiksel olarak değerlendirilebilmesi için gerekli çalışmaların hızla tamamlanması gerekmektedir.

Sözleşme madde 9:

GENEL DURUM:

Türkiye’de kadına yönelik aile içi şiddete karşı sivil toplum kuruluşları da kendi imkânları nispetinde etkin bir mücadele sürdürmektedirler. Bu kapsamda kadınların sosyal, ekonomik ve siyasal alanlardaki profilini ortaya çıkarmak ve söz konusu alanlardaki tutum ve davranışlarını tespit etmek amacıyla *“Değişen Türkiye’de Kadın, Türkiye’de kadının sosyo-*

kültürel, ekonomik ve siyasal durumu” başlıklı kapsamlı bir araştırma gerçekleştirilmiş ve sonuçları KADEM yayınlarından kitap olarak basılarak 2016 yılında kamu ile paylaşılmıştır.

Söz konusu araştırma verileri, Türkiye’nin 12 istatistiksel bölgesinde, 26 ilde, toplam 5036 kadın ile yüz yüze mülakata dayalı kapsamlı bir anket üzerinden elde edilmiştir. Bu verilere göre kadınların %13’ünü aşkın bir kesimi son bir yıl içinde şiddet türlerinden birine bir şekilde maruz kalmışlardır. Ancak cinsel şiddet başta olmak üzere, kadınların bir kısmının uğradığı şiddeti gizleme eğiliminde olduğu dikkate alındığında, uğranılan şiddetin boyutunun daha yüksek olduğu tahmin edilmektedir.

Şiddete uğrama bakımından eğitim ve çalışma durumunun bir fark yaratıp yaratmadığı noktasındaki araştırma verileri de göstermektedir ki; üniversite mezunu olan kadınlar, telefonla taciz, sözlü sataşma ve tehdide, diğer gruplara nazaran üç kat daha fazla oranda maruz kalırken, çalışan kadınlarda bu oran, çalışmayan kadınlara nazaran iki kat daha fazladır.

Şiddetin boyutları psikolojik ayrımcılıktan, tacize, hakaretten, fiziksel şiddete, aşağılamadan, mahrumiyete kadar uzanabilmektedir. Bu verilerden de yola çıkılarak şiddetin psikolojik, sosyal, ekonomik ve kültürel bileşenleri bulunan çok yönlü bir olgu olduğu sonucuna varılabilir. Şiddetle mücadelede başarılı olmak için tüm bu bileşenleri dikkate alan politikaların geliştirilmesine ihtiyaç vardır.

Günümüzde pek çok kadın kuruluşu, kadın danışma merkezleri ve bağımsız sığınma evleri ile şiddete maruz kalan kadınlara ulaşmakta ve hizmet vermektedir. Bu merkezlerde, şiddete maruz kalan kadınlara ücretsiz psikolojik, hukuki ve ekonomik konularda danışmanlık ve rehberlik hizmetleri verilmektedir. Kadın kuruluşları ile iletişim ve işbirliği hem yasal düzenlemelerin bir gereği hem de kadına yönelik aile içi şiddetin önlenmesi için elzemdir. Bu alanda STK’lar ülkemizde de kamu politikaları ve hizmetlerinin geliştirilmesi için her zaman birincil kaynak ve itici güç olmuştur.

Ancak maalesef kadına yönelik şiddetle mücadelenin kendi tekelinde olduğunu düşünen ve muhalefet partilerine yakın olan bazı STK’lar, konuyu asıl hedefinden saptırmaktadır. Asıl amaç, kadına yönelik her türlü şiddetle mücadele iken bir kısım STK tarafından, toplumun belli kesimlerine yönelik suçlayıcı ve kutuplaştırıcı bir dil kullanılmaktadır. Şiddet failinin eyleminden ziyade etnik kökeni, siyasi ve dini aidiyetleri üzerinden kutuplaştırıcı ve ayrıştırıcı bir dil kullanarak, toplumun bir kesimi mücadelenin dışına itilmektedir. Öyle ki ülke çapında geniş yankı uyandırmış, toplumun tüm kesimlerinin tepkisini almış bir kadın cinayeti davasını takip için giden KADEM derneğinin üyeleri adliye önünde, sözde şiddetle mücadele ettiğini iddia eden diğer kadın STK’ları tarafından sözlü ve fiziki saldırıya maruz kalmıştır.¹

Kadına yönelik şiddetle mücadele, toplumun tüm kesimlerinin ortak sorumluluğudur ve gerçek anlamda bir çözüm için toplumun tüm kesimlerinin birlikte hareket etmesi gerekmektedir. Burada en önemli aktörler hiç kuşkusuz STK’lardır.

---

¹<http://www.sabah.com.tr/yasam/2015/06/13/ozgecan-davasinda-kademe-saldiri>

ÖNERİLER:

- Kadına yönelik şiddetle mücadelede atılacak tüm adımların ve çıkarılacak yasaların hazırlanma sürecine, STK'ların daha aktif ve yaygın katılımı sağlanmalıdır.
- Bakanlık düzeyinde oluşturulan çalışma gruplarında kadın STK'ların sadece misafir olarak katılımının ötesinde, STK'lara daha fazla sorumluluk yükleneceği şekilde işbirliğinin güçlendirilmesi sağlanmalıdır. Örneğin STK'lara bir fon oluşturularak, kadın konukevi açmaları teşvik edilebilir.

Sözleşme madde 10:

Sözleşmenin 7.maddesine verilen cevapta, Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele amacıyla kurulan birimin Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü olduğu belirtilmiş ve KSGM tarafından hazırlanan eylem planlarının daha etkin bir şekilde uygulanabilmesi için çözüm önerilerine yer verilmiştir. Bu bölümde kısaca Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nün İstanbul Sözleşmesi dikkate alınarak verdiği hizmetlere ilişkin bilgi verilmektedir.

- Kadına yönelik her türlü şiddet, taciz ve istismarın önlenmesi ve ortadan kaldırılması amacıyla başta yasal çalışmalar olmak üzere, işbirliğine dayalı çalışmalar, projeler, kampanyalar, toplantı, konferans, seminerler düzenleme görevi KSGM'ye aittir. KSGM ayrıca diğer kurum-kuruluşlarca yürütülen çalışmalara katkı sağlamakta ve kadınlara yönelik koruyucu, önleyici, eğitici, geliştirici, rehberlik ve rehabilite edici sosyal hizmet faaliyetlerini yürütmekte ve koordine etmektedir.
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (ASPB)'na bağlı olan KSGM il ve ilçe müdürlüklerinde, şiddete maruz kalmış kadınların ihtiyaçları doğrultusunda, sosyal çalışma yapan görevliler tarafından ücretsiz danışmanlık ve rehberlik hizmetleri verilmekte, daha sonra ilgili kurum ve kuruluşlara yönlendirme yapılmaktadır.

II. ÖNLEME

Sözleşme madde 12, 13, 14:

GENEL DURUM:

Türkiye 2010 yılından bu yana toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak için uluslar arası düzeyde kabul edilen anlaşmalara imza atmış, kendi mevzuatını da köklü biçimde gözden geçirmiştir. İş yasasından, Ceza yasasına kadar kadının aleyhine olan normlar yasal mevzuattan temizlenmiş, bunun yerine toplumsal cinsiyet eşitliğini öngören ilkeler yerleştirilmiştir. Aşağıda atılan adımların ve yasal düzenlemelerin bir bölümüne yer verilmektedir.

- Türkiye için kuşkusuz en önemli adım, Nisan 2011 tarihinde İstanbul'da Avrupa Konseyi tarafından kabul edilen *Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi*'ne ev sahipliği yapmış olması ve bu sözleşmeyi ilk imzalayan ülke olmasıdır. Türkiye, *İstanbul*

Sözleşmesi olarak da literatüre giren ve şiddetin tanımını genişleten sözleşmeyi, Mayıs 2011 tarihinde imzalamıştır.

- Anayasanın 41. maddesine “*Aile Türk toplumunun temelidir*” ifadesinden sonra gelmek üzere “*ve eşler arasında eşitliğe dayanır*” hükmü eklenmiştir. Bu hüküm ile toplumsal yargılardan, örf ve adetten kaynaklanan, kadın ve erkek arasındaki eşitsizliğin ortadan kaldırılması amaçlanmıştır ve toplumsal farkındalığın oluşturulması için önemli bir adımdır.
- Anayasada, 2010 yılında yapılan değişiklikle Anayasa Mahkemesi’ne bireysel başvurunun önü açılmıştır. Hak mağduriyetine uğradığını düşünen vatandaşlar, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’ne gitmeden önce Anayasa Mahkemesi’ne bireysel olarak başvurabilmektedirler. Kadınlar, gerek sosyal hayatta ve gerekse iş yaşamında cinsiyet ayrımcılığına maruz kaldığı taktirde, Anayasa Mahkemesi’ne bireysel başvuru yapabilmektedir.
- Nisan 2016 tarihinde *Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu* kurulmuştur. Kurumun kuruluş yasasında başta “*cinsiyet*” olmak üzere her türlü ayrımcılık yasaklanmış, ayrımcılık yapılmadığına ilişkin ispat yükümlülüğü “*karşı tarafa*” yüklenmiştir.
- Ayrımcılıkla mücadeleyi öngören kurumlardan biri de, 2012 yılında kurulan *Kamu Denetçiliği Kurumu (Ombudsman)*’dur. Cinsiyete dayalı ayrımcılık ve hak ihlallerine ilişkin şikayetler de bu kuruma yapılabilmektedir. Kurum, şikayet sonucunda ilgili kamu kurumuna görüşünü iletmekte ve tavsiye niteliğindeki kararını bildirmektedir.
- 8 Mart 2012 tarihinde kabul edilen 6284 sayılı “*Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun*” ile birlikte, kadına yönelik şiddet vakıalarının önüne geçilebilmesi için önemli bir adım atılmıştır. İstanbul Sözleşmesi hükümleri dikkate alınarak hazırlanan yasa ile şiddetin tanımı yeniden yapılmış ve kapsamı genişletilmiştir. Bu bağlamda sadece “*fiziksel*” değil, “*ekonomik ve psikolojik şiddet*” mağduru kadınların da korunması amaçlanmaktadır.
- 4857 sayılı İş Kanunu’nda ayrımcılığı önleyen düzenlemeler yapılmış, “*dil, ırk, cinsiyet, engellilik, siyasal düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve gebelik*” gibi nedenlere dayalı olarak çalışanlar arasında ayrımcılık yapılamayacağı ve çalışanlara “*cinsiyet nedeniyle düşük ücret verilemeyeceği*” kabul edilmiştir. Yine aynı yasa ile “*çalışanlara yönelik her türlü cinsel taciz*” yasaklanmıştır.
- 2 Mart 2014 tarihinde Ceza Kanunu’nda yapılan değişiklikle “*dil, ırk, milliyet, renk, cinsiyet, engellilik, siyasi düşünce, felsefi inanç, din veya mezhep farklılığından kaynaklanan nefret nedeniyle*” bir kişinin kamu mal ve hizmetlerinden faydalanmasının ya da ekonomik bir faaliyette bulunmasının engellenmesi halinde, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacağı öngörülmüştür.
- Yargı kararlarıyla, boşanmış kadının çocuğuna soyadını kullanmasının önü açılmıştır. Kadının boşandıktan sonra velayeti kendisine geçen çocuğuna kendi soyadını verme

talebi, 25 Haziran 2015 tarihli ve 2013/3434 Başvuru Numaralı Anayasa Mahkemesi Kararıyla Hukuka uygun bulunmuştur.²

- Son olarak bazı Bakanlıklar bünyesinde toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin politikaların belirlenmesi ve uygulanması süreçlerinde faaliyet göstermek üzere ortaya çıkan birimlere değinmek gerekir. Kalkınma Bakanlığı bünyesindeki “*Kadın Erkek Eşitliği Birimi*”, Çalışma Bakanlığı bünyesinde yer alan “*Cinsiyet Eşitliği Şubesi Müdürlüğü*” ile Türkiye İstatistik Kurumu altında bulunan “*Toplumsal Cinsiyet Takımı*” bu bağlamda zikredilmesi gereken önemli kurumlardır.

Sözleşme madde 13:

Kadına yönelik her türlü şiddetle mücadele için yapılan bu yasal düzenlemelerin yanında, toplumsal farkındalık çalışmalarının sayısında da önemli bir artış bulunmaktadır. Bu konuda yapılan çalışmalara STK’lar ile birlikte devletin en üst makamında bulunan Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ve eşi Emine Erdoğan tarafından da destek verilmektedir. Hazırlanan kamu spotları ile toplumsal farkındalığın artması amaçlanmaktadır.³

Yine 11 Şubat 2015 tarihinde vuku bulan elim kadın cinayeti Özge Can Davasında, Cumhurbaşkanlığı makamının bizzat davanın takipçisi olduğunu deklare etmesiyle birlikte, ülke genelinde yoğun bir gündem oluşmuştur. Bu bağlamda, Cumhurbaşkanlığı makamının davaya odaklanmasıyla, davada birçok STK müdahillik talepleriyle yer almış ve aktivist duruşlarıyla kadın cinayetlerine dikkat çekilerek kamuoyu oluşturulmuştur.⁴

Kadın ve Demokrasi Derneği (KADEM) tarafından, “*Önce Adam Ol*”, “*Erkeksen Öfkeni Yen*”, “*Şiddete Hakkın Yok*”, “*Sevdiklerine Hangi Yüzle Bakıyorsun*” başlıklarıyla öne çıkan birçok kampanya yürütülmüştür. Kadına yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla, şiddetin en önemli failleri olan erkekleri muhatap alan kampanyalarla kamuoyunda farkındalık oluşturulmuştur.

Sözleşme madde 14:

Okullarda toplumsal cinsiyet eğitimi konusunda bir standart oluşturmak amacıyla Ocak 2016’da “*Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Duyarlı Okul Standartları Kılavuzu*” hazırlanmıştır.

Türkiye’de özellikle 2015 yılından itibaren AB ve Türk hükümeti tarafından desteklenen Eğitimde Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Geliştirilmesi Projesi (ETCEP) yürütülmektedir. Bu proje kapsamında 2015-2016 yılları arasında 10 pilot ilde, 40 okulda, 500 civarında gönüllü öğretmen ve yaklaşık 12 bin öğrenci üzerinde toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimi gerçekleştirilmiştir. Proje kapsamında öncelikle öğretmen ve öğrenciler “*toplumsal cinsiyet*” kavramıyla ilgili eğitime tabi tutulmuş, ardından da kız çocuklarının meslek

²<http://kararlaryeni.anayasa.gov.tr/BireyselKarar/Content/1d160f3d-d020-422d-aea999afbcd608c8?wordsOnly=False>

³<https://www.youtube.com/watch?v=z6WHC7C-wpE> - <http://www.yenisafak.com/hayat/erdogandan-11-dilde-kadınlar-gunu-mesaji-2625226><http://www.cnnturk.com/turkiye/erdogan-cifti-8-martta-kadınları-agirlayacak>

⁴<http://www.cnnturk.com/turkiye/cumhurbaskani-erdogandan-ozgecan-aslan-tweeti7>

seçimindeki cinsiyetçi kalıpların kırılmasına yönelik öğrencilere ve velilere bilgiler verilmiştir.

III. MADDİ HUKUK:

Sözleşme madde 29-48:

GREVIO anket çalışmasının maddi hukuk bölümünde, sözleşmenin 29 ila 48. Maddelerinde yer alan hükümlere ilişkin olarak, taraf devletlerin yasal düzenlemelerinde ne gibi tedbirler aldığına dair sorular yöneltilmektedir. Bu bölümde, şiddet faileri hakkında uygulanan tedbirler ve özellikle İstanbul Sözleşmesi hükümleri dikkate alınarak hazırlanan 6284 Sayılı “*Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun*” hükümlerine dair bilgilere yer verilmektedir.

GENEL DURUM:

Ceza Hukuku Alanında Yasal Boşlukları Gidermek Adına Yapılan Çalışmalar

- Türk Ceza Kanunu’nda, Kadına Yönelik Şiddeti Önleme adına değişiklik yapılan bölümlerden biri “*Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlar*” başlıklı (102, 103, 104 ve 105. maddeler) bölümdür. Cinsel saldırı suçunu düzenleyen 102. maddede birden çok değişiklik yapılmıştır. Cinsel davranışlarla bir kimsenin vücut dokunulmazlığını ihlal eden kişinin, mağdurun şikâyeti üzerine cinsel saldırı suçundan iki yıldan yedi yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacağı düzenlenmekteydi (102/1. fıkra). Düzenlemenin yeni halinde ise, bu cezanın alt sınırı iki yıldan beş yıla, üst sınırı yedi yıldan on yıla çıkartılmıştır. Ayrıca aynı fıkraya “**cinsel davranışın sarkıntılık düzeyinde kalması hâlinde iki yıldan beş yıla kadar hapis**” cezasına hükmolunacağı eklenmiştir. (102/1. fıkra). Bu ek ile sarkıntılığın ceza üst sınırı yedi yıldan beş yıla düşürülmüştür; çünkü maddenin eski halinde cinsel saldırı suçu içerisinde sarkıntılık ayrımı bulunmamakta idi.
- Cinsel saldırı suçunun vücuda organ veya sair bir cisim sokulması suretiyle işlenmesi durumunda, maddenin eski halinde yedi yıldan oniki yıla kadar hapis cezasına hükmolunmakta iken (102/2.) yapılan değişiklikle ceza, “oniki yıldan az olmamak üzere hapis” olarak belirlenerek cezanın alt sınırı yedi yıldan oniki yıla çıkartılmıştır. **Yasalarımız önünde evlilik içi cinsel saldırı/tecavüz de suçtur.**
- Maddede sayılan cezayı artıran nedenler arasına suçun vesayet ilişkisi suretiyle; üvey baba, üvey ana, üvey kardeş, evlat edinen veya evlatlık tarafından; insanların toplu olarak bir arada yaşama zorunluluğunda bulunduğu ortamların sağladığı kolaylıktan faydalanmak suretiyle işlenmesi eklenmiştir (102/3).
- Maddedeki bir başka değişiklik de; maddenin 5. fıkrasında yer alan “suçun sonucunda mağdurun beden veya ruhsal sağlığının bozulması halinde, on yıldan az olmamak

üzere hapis cezasına hükmolunur” düzenlemesinin kaldırılmasıdır. Bu değişikliğin gerekçelerinden biri cezaların arttırılması eğilimi, diğeri ise suça maruz kalanların beden ve ruh sağlığı teşhisi için defalarca ilgili makamlara (Adli Tıp kurumları) gitmesinin ve olayı birden fazla kereler anlatmak zorunda kalmasının, suç mağduru açısından bir kez daha mağduriyet oluşturduğu süreçlerin ortadan kaldırılmasıdır.

- Bunların yanı sıra işlenmekte olan bir suçu yetkili makamlara bildirmemek de suçtur (TCK 278- 279. -280 M). Bu düzenlemeler nedeniyle, özellikle görevi sırasında şiddet emarelerini tespit eden kamu görevlilerin derhal yetkili makamlara durumu iletmesi gerekmekte olup, bu hususta gecikme gösteren görevlilerin gerek disiplin gerekse cezai soruşturmayla karşı karşıya kalması söz konusudur. Böylece Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede kamu görevlilerine etkin görevler yüklenmiştir.

Türk Ceza Kanunu’nda yapılan bu yeni düzenlemelerin yanı sıra, şiddet mağdurlarının korunması ve failler hakkında uzaklaştırma ve zorlama hapsi dahil olmak üzere her türlü tedbirin alınması amacıyla hazırlanan 6284 Sayılı Yasada yer alan düzenlemeler;

- Yasa ile şiddetin tanımında önemli değişikliklere yer verilmiştir. Kanunun amacı 1.maddede; *şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınların, çocukların, aile bireylerinin ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişilerin korunması ve bu kişilere yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla alınacak tedbirlere ilişkin usul ve esasları düzenlemek* olarak tanımlanmıştır.
- Kanun, yalnızca şiddete uğrayanları değil, aynı zamanda şiddete uğrama tehlikesi bulunan kişileri de korumaktadır. Kanun koyucu zarar doğmadan önce 1. maddede belirtilen kişilerin korunmasını sağlamak istemiştir. Hatta koruyucu tedbir kararının verilmesi için şiddet uygulandığı hususunda delil veya belge aranmaz denilerek, her tür talebin ciddiye alınarak muhtemel zararların önüne geçilmek istenmiştir.
- Kadına Yönelik Şiddet ile Mücadele amacıyla öncelikle şiddetin tanımının net olarak yapılması gerekmektedir. Bu nedenle yasada bu konuda açık ve net tanımlara yer verilmiştir. Yasaya göre Kadına Yönelik Şiddet; (md.2/ç) *“Kadınlara, yalnızca kadın oldukları için uygulanan veya kadınları etkileyen cinsiyete dayalı bir ayrımcılık ile kadının insan hakları ihlaline yol açan ve bu Kanunda şiddet olarak tanımlanan her türlü tutum ve davranış”* olarak tanımlanmıştır. Bu tanım ile “cinsiyete dayalı her türlü ayrımcılık” yasaklanmakta ve şiddetin “insan hakları ihlali” olduğu açıkça ifade edilmektedir.
- Yasaya göre Şiddet; (md.2/d) *“Kişinin, fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik açıdan zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel hareketleri, buna yönelik tehdit ve baskıyı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren, toplumsal, kamusal veya özel alanda meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü veya ekonomik her türlü tutum ve davranış”* olarak tanımlanmaktadır. Bu tanım, şiddetin sadece fiziksel şiddet olarak değerlendirilemeyeceğini, fiziksel şiddet

haricinde cinsel, psikolojik, sözlü ve ekonomik açıdan kadına yapılacak her türlü baskının da “şiddet” olarak değerlendirileceğini kabul etmiştir.

- 6284 Sayılı Yasada yer alan Kadına Yönelik Şiddet ve genel olarak Şiddet tanımları, artık mahkemeler önüne gelen her türlü şiddet vakasında ve ayrıca boşanma davalarında da kadınların haklarının korunabilmesi için önemli bir ilerleme sağlamıştır. Özellikle boşanma davalarında görülen ve sadece fiziksel şiddeti, şiddet olarak benimseyen anlayış bu sayede değişmiştir. Örneğin; çalışan bir kadının, maaşının elinden alınması yahut çalışmasının engellenmesi de artık şiddet olarak kabul edilmekte ve dava sonucunda belirlenen kadın lehine hükmedilecek tazminatların da artış göstermesine sebep olmaktadır.
- Yasaya göre; şiddet mağdurlarını korumak amacıyla Tedbir Kararları alınabilmektedir. Tedbir Kararı; (md.2/ğ) *“Bu kanun kapsamında, şiddet mağdurları ve şiddet uygulayanlar hakkında hakim, kolluk görevlileri (polis, jandarma) mülki amirler (İllerde Vali, İlçelerde Kaymakam) tarafından, istem üzerine veya resen verilecek tedbir kararları”* olarak tanımlanmaktadır.
- Tedbir kararlarının, sadece hakimler tarafından verilebilmesi, acil durumlarda şiddet mağdurunun koruma altına alınmasını geciktirebilecektir. Kanun ile bu tehlikenin önüne geçilmek istenmiş, şiddete uğrayan veya uğrama tehlikesi bulunan kadınlar ve beraberlerindeki çocukları için en kısa sürede koruma dahil olmak üzere barınma, sağlık hizmetleri, psikolojik ve hukuki destek dahil her türlü tedbirin hızlı bir biçimde alınabilmesi için kolluk kuvvetleri ve mülki amirlere de Tedbir Kararı verebilme yetkisi tanınmıştır.

ÖNERİLER:

- İstanbul Sözleşmesi’ne taraf olmaktan kaynaklanan yükümlülükler gereği cinsel suçlara ilişkin önleyici ve mağdurlara yönelik koruyucu ve destekleyici düzenlemeler yapılması, yeterli sayıda **“cinsel şiddet kriz merkezleri”** kurulması çözüm önerilerimiz arasındadır. Özellikle cinsel suç mağduru kadınların polis merkezlerinde ifadeleri alınırken, erkek memurlara olayı anlatmakta zorlandıkları bilinmektedir. Bu nedenle özel eğitim almış kadın polislerin, cinsel suç mağduru kadınların ifadelerini alması yönünde adım atılması, mağdurların gerek psikolojik olarak rahatlaması ve gerekse olayın ayrıntılarını aktarabilmeleri açısından son derece önemlidir.
- Suça maruz kalan kadın ve çocukların yargılama aşamasında ikincil mağduriyetlere maruz kalmasının önüne geçilmesi için, bir kere dinleme yapılan anlatımın kayıt altına alınması gibi tedbirler hâlihazırda yürürlükte olan Ceza Muhakemeleri Kanunu’nda yer alması gerekmektedir.
- 6284 Sayılı Kanun’un ayrıntılı ve alternatif önleyici tedbirler içeren hükümlerine rağmen uygulamada, kararların çoğunlukla benzer tedbirleri içerdiği görülmektedir.

En sık verilen tedbirler; *şiddet tehdidi, hakaret, aşağılama veya küçük düşürmeyi içeren söz ve davranışlarda bulunmama, uzaklaştırma, yaklaşmama ve iletişim araçlarıyla rahatsız etmeme* olarak tespit edilmiştir. Dolayısı ile vakıya özel kararlara hükmedilmemesi uygulamada sakıncalı sonuçların doğmasına sebebiyet vermektedir. Bu nedenle Aile Hukuku ile ilgili diğer davalara bakan mahkemelerden ayrı olarak Tedbir Kararlarını verecek mahkemelerin belirlenmesi gerekmektedir. Böylece, Tedbir Kararı verme yetkisine sahip olan mahkeme, her olayı kendi özelinde değerlendirebilmek ve kişinin ihtiyacına göre tedbirlere hükmedebilmek için gerekli araştırmayı yapabilir.

- Kadına Yönelik Şiddet vakıaları için, Çocuk İzleme Merkezleri (ÇİM) modeline benzer Kadın İzleme Merkezlerinin oluşturulması, ücretsiz hukuki desteğin talep edilmeksizin resen ve ilk başvuru anından itibaren verilebilmesi, kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddet davalarında “Gizli Tanık” dinlenmesini sağlayacak düzenlemelerin getirilmesi ve tanıkların da bu şekilde koruma altına alınması, para cezasına alternatif cezaların getirilmesinin şiddetle mücadeleye katkı sağlayacağı kanaatindeyiz.

IV. SORUŞTURMA-KOVUŞTURMA VE USUL HUKUKU İLE KORUMA TEDBİRLERİ

Sözleşme madde: 49-56

GENEL DURUM:

GREVIO anket çalışmasının 6. bölümünde; İstanbul Sözleşmesi hükümleri esas alınarak devletler tarafından, suçun failleri hakkında yapılan soruşturma-kovuşturma ve usul hukukuna dair bilgi verilmesi talep edilmektedir. İstanbul Sözleşmesi'nin kabul tarihinden sonra hazırlanan 6284 sayılı Kanun ile şiddet uygulayan kişilerin karşılaşacağı yaptırımlar, şiddet mağdurunun korunması ve fail hakkında verilecek tedbir kararları ile ilgili olarak son derece ayrıntılı düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemeler ile birlikte, şiddet uygulayan kişi hakkında ivedi olarak uzaklaştırma tedbiri başta olmak üzere, hızlı ve etkin bir karar alma mekanizması hayata geçirilmiştir. Şiddet mağdurunun başvurusu üzerine karar verme yetkisi sadece mahkemelere verilmemiş, mağdurun korunma altına alınması için kolluk birimleri ve mülki amirlere de tedbir kararı verebilme yetkisi tanınmıştır. Aşağıda İstanbul Sözleşmesi hükümleri esas alınarak hazırlanan 6284 Sayılı Kanunda mevcut ve uygulanmakta olan tedbir kararları, suç faili hakkında uygulanan yaptırımlar ve sonuçları ile ilgili bilgilendirmelere yer verilmiştir.

- 6284 Sayılı Kanun gereğince kolluk kuvvetleri (Emniyet Müdürlüğü, Karakol, Jandarma, Sahil Güvenlik Birimleri) gecikmesinde sakınca bulunan hallerde koruyucu ve önleyici tedbir kararları alabilmektedir.
- Kolluk kuvvetleri tarafından verilebilecek koruyucu tedbir kararları; şiddet mağduruna barınma yeri sağlanması ve geçici koruma ile sınırlıdır.
- Kolluk kuvvetlerinin alabileceği önleyici tedbir kararları ise; şiddet uygulayanın, şiddet mağduruna yönelik olarak şiddet tehdidi, hakaret, aşağılama veya küçük düşürmeyi içeren söz ve davranışlarda bulunmaması, müşterek konuttan (birlikte oturulan ev) veya bulunduğu yerden derhâl uzaklaştırılması ve müşterek konutun

korunan kişiye tahsis edilmesi, mağdura ve mağdurun bulunduğu konuta, okula ve işyerine yaklaşmaması, gerekli görülmesi hâlinde mağdurun, şiddete uğramamış olsa bile yakınlarına, tanıklarına ve kişisel ilişki kurulmasına ilişkin hâller saklı kalmak üzere çocuklarına yaklaşmaması ile sınırlıdır.

- 6284 sayılı Kanunda, şiddet veya şiddet uygulanma tehlikesi ihbarını alan kamu görevlilerinin bu kanun kapsamındaki görevlerini gecikmeksizin yerine getirmeleri ve uygulanması gereken diğer tedbirlere ilişkin olarak yetkilileri haberdar etmekle yükümlü oldukları ifade edilmekte(m.7), koruyucu tedbir kararının verilmesi için herhangi bir belge veya delilin aranmayacağı, önleyici tedbir kararının gecikmeksizin verileceği ve kararın verilmesinin kanunun amacını tehlikeye sokacak şekilde geciktirilemeyeceği düzenlenmektedir (m.8/3).

Yukarıda belirtilen hükümlerde gerekli korumanın sağlanması için düzenlemeler yapılmışsa da “*risk değerlendirmesinin*” nasıl yapılacağına ilişkin kanunda bir belirlemede bulunulmamıştır.

- 6284 Sayılı Kanunda yer almayan risk değerlendirme kavramına,“6284 Sayılı Kanunun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik” deyer verilmiştir. Kavram, “gecikmesinde sakınca bulunan hal” tanımlaması yapılırken kullanılmıştır. Bu düzenlemeye göre, gecikmesinde sakınca bulunan hal; “*Kolluk tarafından yapılacak tahkikat ve risk değerlendirilmesi sonucunda, derhal işlem yapılmadığı takdirde, şiddet eyleminin önlenememesi, kişinin can güvenliği, hak ve hürriyetlerinin korunmasının tehlikeye girmesi, korunan kişinin zarar görmesi, şiddet eyleminin iz, eser, emare ve delillerinin kaybolması, şiddet uygulayanın kaçması veya kimliğinin tespit edilememesi gibi ihtimallerin ortaya çıkması ve resen veya ilgilinin talebi üzerine mülki amirden ya da hâkimden karar almak için yeterince vakit bulunamaması halini*” ifade etmektedir(m.3/c).Dolayısıyla kolluk, genel hükümler çerçevesinde yapması gerekenleri yerine getirecekse de, ayrıca tedbirlerin uygulanması açısından tahkikat ve risk değerlendirmesi de yapacaktır. Yaptığı bu değerlendirmeler sonucunda maddede belirtilen hususların meydana gelebileceği ihtimali ortaya çıktığında, gerekli tedbirleri alacaktır.
- Değerlendirme yapmaya ilişkin başka bir belirleme de, geçici koruma altına alma tedbirine ilişkin olarak Yönetmeliğin 10. maddesinde yer almaktadır. Buna göre mülki amir veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde kolluk amiri tarafından, olayın niteliği, şikâyet ve ihbar göz önünde bulundurularak şiddet mağdurunun hayati tehlikesinin bulunması halinde, ilgilinin talebi üzerine veya resen geçici koruma altına alma tedbiri kararı verebileceği düzenlenmiştir. Dolayısıyla risk, mülki amir veya kolluk tarafından elde mevcut beyanlara göre değerlendirilecek ve bu değerlendirme hayati tehlikeyle bağlantılı olarak yapılacaktır.

Ancak tüm bu yerinde düzenlemelere karşın, risk takip konusunda net bir yöntem bulunmamaktadır. Bu nedenle koruma kararı olsa bile kadınların şiddete uğrama tehlikesi devam etmektedir. Risk değerlendirmesi ve alınacak önlemler ile ilgili çalışmanın en kısa sürede yapılması ve hayata geçirilmesi şarttır.

- 6284 Sayılı Yasaya göre; şiddet mağduru tarafından Aile Mahkemesi’ne başvuru halinde aynı gün “*Acil Uzaklaştırma Tedbiri Kararı*” verilebilmektedir. Acil uzaklaştırma kararı almak için Kolluk Kuvvetlerine yahut Mülki Amire başvuru

olması halinde ise yine aynı gün karar verilmektedir. Ancak Kolluk Kuvvetlerinin vermiş olduğu “Koruyucu” nitelikteki “Uzaklaştırma Kararı”nın, en geç kararın alındığı günü takip eden ilk iş günü Mülki Amirin onayına sunulması gerekmektedir. Mülki Amir tarafından 48 saat içerisinde onaylanmayan tedbir kararları, kendiliğinden ortadan kalkar. Gecikmesinde sakınca bulunan hallerde, hâkim tarafından verilebilecek koruyucu tedbir kararlarının bazıları (*korunan kişiye yaklaşmama, hakaret, aşağılama vb. söz ve davranışlarda bulunmama, müşterek konutun korunan kişiye tahsisi, gerek görülmesi halinde şahsi ilişki kurulmasına ilişkin haller saklı kalmak üzere çocuklara da yaklaşmaması*) Kolluk Kuvvetleri tarafından da verilebilmektedir. Ancak Kolluk Kuvvetleri tarafından verilen tedbir kararlarının, en geç kararın alındığı tarihi takip eden ilk iş günü hakim onayına sunulması gerekmektedir. Aile Mahkemesi hakimi tarafından, 24 saat içerisinde onaylanmayan kararlar, kendiliğinden ortadan kalkar.

- Acil Uzaklaştırma Tedbiri kararı, ilk defasında en çok 6 (altı) ay için verilebilir. Ancak şiddet veya uygulama tehlikesi devam ediyorsa, ilgilinin başvurusu ile yahut başvuru olmasa bile Aile Mahkemesi hâkimi tarafından, tedbirin süresinin veya şeklinin değiştirilmesine karar verilebilir. Tedbirin devamını Bakanlık veya Kolluk görevlileri de talep edebilir.
- Uzaklaştırma tedbiri, aile içi şiddet mağduru kadınların, şiddet faili ile evli olma şartı aranmaksızın tamamı için uygulanmaktadır. Yani eşler arasında olmayan, partner tarafından uygulanan yahut dini esaslar ile “evlendirilmiş” olan kadınların da başvurusu halinde, haklarında koruma kararı verilebilmektedir.
- Koruma talep eden kadınlara, devlet tarafından destek hizmetleri verilmektedir. Öncelikle koruma talep eden kadına, şayet maddi imkanı yoksa kendisini mahkemeler önünde temsil edecek avukat ataması yapılabilmektedir. Ayrıca yine tedbir talep edenin herhangi bir sosyal güvencesi olmaması halinde, tüm sağlık hizmetleri devlet tarafından ücretsiz olarak karşılanmaktadır. Şiddet mağdurunun, barınma yeri ihtiyacı ise yine kamu kurumlarına veya sivil toplum kuruluşlarına (STK) bağlı olarak hizmet veren Kadın Konukevlerine yerleşmesi sağlanmaktadır. Kadın Konukevlerinde kalan kadınlara; rehberlik ve danışmanlık (*psikolojik, mesleki, hukuki ve sosyal*) hizmeti verilmektedir. Ayrıca Konukevinde kalan kadının, beraberindeki çocuğu için eğer kadın çalışmıyorsa 4 aylık, çalışması halinde ise 2 aylık süre ile sınırlı olmak kaydıyla kreş imkanı tanınmaktadır. Yine şiddet mağduru kadınlara, devlet tarafından mali yardım yapılmaktadır. Şiddet mağduru kadının alkol ve uyuşturucu vb. madde bağımlılığı ya da ruhsal bozukluğunun olması halinde sağlık kuruluşunda muayene veya tedavi olması sağlanmaktadır. Fiziki ve ruhsal hastalığı olup kendi bakımını yapamayacak olan kadınlar, devlet tarafından kurulan bakım ve rehabilite merkezlerine yerleştirilmektedir.
- Sözleşme kapmasında yer alan şiddet türleri için alınabilecek kısıtlama ve koruma kararları; şiddet mağdurunun başvurusu ile alınabileceği gibi, Savcılık ve Kolluk Kuvvetlerinin bildirim neticesinde de alınabilmektedir. Ayrıca, şiddet mağdurunun sağlık kuruluşlarına başvurusu halinde, sağlık kurumu personelinin, resen şiddet vakiasını bildirme zorunluluğu bulunmaktadır. Mağdurun şiddete uğradığını bilen üçüncü kişilerin ALO 183 İhbar Hattına bildirimde bulunmaları halinde de yetkili makamlar kanun kapsamındaki tedbirlerin uygulanmasına karar verebilmektedir.

Yasanın amacı, sözleşmeye uygun olarak en hızlı ve etkin şekilde koruma tedbiri uygulanmasını sağlamaktır.

- Kısıtlama veya koruma kararı almak isteyen şiddet mağdurunun, en yakın kolluk birimine başvurması gerekmektedir. Başvuruyu alan kolluk birimleri, ilgiliyi ilk kabul birimi olarak kabul edilen Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri'ne (ŞÖNİM) yönlendirmektedir. ŞÖNİM tarafından başvurusu alınan kadınlara hukuki destek sağlanmaktadır. Bu sayede kolluk kuvvetlerine başvuran şiddet mağduru her bir kadının, korunması sağlanmaktadır. Ayrıca şiddet mağduru tarafından doğrudan Aile Mahkemesine başvuru yapılması veyahut Savcılık makamına bir dilekçe ile başvurulması hallerinde de Koruma ve Kısıtlama Kararı verilebilmektedir.
- Kısıtlama ve koruma kararları, sözleşme kapsamındaki tüm şiddet türlerinin mağdurları için geçerlidir. Bu konuda yasada herhangi bir istisna bulunmamaktadır.
- Başvuru sahibinden alınan herhangi bir ücret bulunmamaktadır. Ayrıca maddi imkanı olmayan şiddet mağdurlarına, devlet tarafından maddi yardım yapılmaktadır.
- Kararlar, alındığı tarihten itibaren geçerlidir ve şiddet uygulayan hakkında verilen tedbir kararının uygulanması için, şiddet uygulayana kararın tebliği zorunluluğu bulunmamaktadır. Bu sayede şiddet uygulayan lehine olacak ve şiddet mağdurunu tehlikede bırakacak önemli bir sorunun önüne geçilmiştir.
- Kısıtlama ve koruma kararları, ilk defasında en çok 6 ay için verilebilir. Ancak şiddet veya uygulama tehlikesi devam ediyorsa, ilgilinin başvurusu ile yahut başvuru olmasa bile Aile Mahkemesi Hâkimi tarafından, tedbirin süresinin veya şeklinin değiştirilmesine karar verilebilir. Tedbirin devamını Bakanlık veya Kolluk görevlileri de talep edebilir.
- Alınan kararların tamamı, diğer kanunlardan bağımsız olarak, 6284 sayılı yasa gereğince alınmaktadır. Gerek görülmesi halinde, diğer yasal düzenlemeler gereğince de ek tedbirler alınabilir. (Örneğin; 6284 sayılı yasa gereğince mali yardım yapılması, Türk Medeni Kanunu gereğince nafakaya hükmedilmesine engel teşkil etmez.)
- Kısıtlama ve Koruma kararları, her zaman çıkarılabilir. (Örneğin; boşanma davası devam ederken yahut dava sonrasında da koruma tedbiri kararı verilebilmektedir.)
- İhlal durumunda ise; ihlal eden hakkında 3 (üç) günden, 10 (on) güne kadar zorlama hapsi kararı verilmektedir. Tedbire aykırılığın her tekrarında, zorlama hapsi 15 (on beş) günden, 30 (otuz) güne kadar verilebilir. Ancak bu sürenin toplamı 6 (altı) ayı geçemez. Ayrıca kararı ihlal eden kişinin, görevi gereği silah taşımada halinde, silahını ilgili birimlere teslim etmesi veya silah bulundurma hakkı bulunan biri ise bu hakkının elinden alınması söz konusu olabilmektedir.
- Şiddet uygulayan hakkında yasal işlem başlatılabilmesi için, mağdur başvurmuş olsa bile, şiddet fiilini öğrenen (örneğin; üçüncü kişinin bildirimini yahut sağlık personelinin yapacağı bildirim) Savcılık Makamınca re'sen işlem başlatılabilir. Ayrıca gerek görülmesi halinde Aile Mahkemesi, talep olmasa dahi Tedbir Kararı verme hakkına sahiptir.

- Şiddet uygulayan hakkında açılacak olan ceza davası, mağdurun şikayetini geri alması halinde dahi Kamu adına devam etmektedir. Bu sayede şiddet uygulayanın, şiddet mağduruna şikayetini geri alması yönünde baskı yapmasının önüne geçilmektedir.
- TCK'nın 102.maddesinin 1. fıkrası kapsamında cinsel davranışlarla vücut dokunulmazlığının ihlal edilmesi ve 2. fıkrada cinsel saldırının belirli şekillerde eşe karşı işlenmesi şikâyete tabi kılınmıştır. Yine TCK'nın 86. maddesinin 2. fıkrası şikâyet şartını aramaktadır. Gerçi maddede bazı aile fertlerine karşı işlenmesi, kendini savunamayacak durumda olan kişilere karşı işlenmesi veya silahla işlenmesi şikâyete bağlı olmamakla birlikte (3. fıkra), sözleşmenin ifade ettiği tüm kişileri kapsadığını söylemek söz konusu değildir. Ceza Kanunumuzda yer verilen ve sözleşmede belirtilen (çocuk düşürme ve kısırlaştırma) fiiller ise şikâyete bağlı değildir.
- Şiddet uygulayan kişi ile şiddete uğrayan kişinin yakın ilişkisinin bulunması gerçeği karşısında, 6284 Sayılı Yasanın uygulamasında çok yönlü bir değerlendirme yapılması zorunludur. Yukarıda da belirttiğimiz gibi ev ve eşyaların kullanımından başlayarak, çalışma yeri, varsa çocukların durumu, ailenin geçimi, şiddetten etkilenenlere verilecek destek, şiddet uygulayanla yapılacak çalışma bir bütünlük içinde ele alınmalıdır. Standart tedbirlerin bir bütünlük arz etmeden verilmesi şiddeti önleme de yetersiz kalacağı gibi yeni sorunlara da yol açabilecektir.
- Şiddet mağdurlarının, yaşanan şiddet olayı sonrasında hukuki destek alabilmeleri son derece önemlidir. Bu konu, sözleşme hükümleri dikkate alınarak 6284 Sayılı Kanun'da da düzenlenmiştir. Maddi imkânları yeterli olmayan şiddet mağdurlarına, Barolar tarafından hukuki destek verilmektedir. Davaların takibi de yine Baroya bağlı avukatlar tarafından "Adli Yardım" kapsamında yapılmaktadır. Ayrıca Sivil Toplum Kuruluşları tarafından da, şiddet mağdurlarına hukuki destek hizmeti sunulmaktadır. Biz de KADEM olarak bugüne kadar 1000'in üzerindeki şiddet mağduruna sözlü hukuki destek vermiş, şiddet karşısında izleyebilecekleri yasal yollar konusunda aydınlanmalarını sağlamış bulunmaktayız.
- Yine KADEM tarafından, kadınlara yasal haklarının anlatıldığı eğitimler düzenlenmektedir ve bu eğitimlerle bugüne kadar 25.000 kadına ulaşılmıştır. Ayrıca STK'ların ve Baroların, kadına yönelik şiddet ve cinayet davaları ile ilgili verdiği mücadele neticesinde son dönemde "iyi hal indirimi" olmaksızın sanıklara ceza verildiği görülmektedir. Böylece suç faillerinin yargılanması sırasında, devletin ve STK'ların desteği ile şiddet mağdurları kendilerini yalnız hissetmemektedir.
- 6284 Sayılı Yasa gereğince, Önleyici Tedbir Kararı verme yetkisinin Mülki Amirlere ve Kolluk Kuvvetlerine de verilmiş olması önemli bir adımdır. Nitekim uygulamada birçok şiddet vakiasının hızla çözümü ve şiddet mağdurunun en kısa sürede Devlet tarafından koruma altına alınması sağlanmaktadır. Ancak yasayı uygulayıcılarının, tam olarak şiddet olayları karşısında nasıl davranmaları gerektiğini ve aslında yasal düzenlemeleri tam olarak bilmedikleri gerçektir. Bu konuda Devlet tarafından her geçen gün daha fazla sayıda Kamu Personeline eğitim verilmektedir.

- Yasanın tam olarak bilinmesinin sağlanması ile birlikte kurumlar arası işbirliğinin de en etkin şekilde uygulanması gerekmektedir. Devlet tarafından, şiddet mağduru kadınlar ve beraberindeki çocuklar için destek hizmetleri Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na bağlı birimler tarafından yapılmaktadır. Ancak sadece destek hizmeti vermek yahut konuyu tek bir Bakanlığın uhdesinde bırakmak, asıl hedeflenen sonuca ulaşmayı geciktirmektedir. Bu nedenle, ASPB ile birlikte, diğer Bakanlıklara bağlı birimlere de bu konuda özel olarak eğitim verilmesi, eğitim verilen kurumlar var ise sayının artırılması son derece önemlidir.
- Ayrıca uygulamada, tedbir kararı veren mahkemelerin, mevcut olayın özelliklerini inceleyemedikleri ve bu nedenle tedbir kararlarının, her bir mahkeme tarafından belirlenen matbu formlar şeklinde verildiği görülmektedir. Bunun en önemli nedeni; Aile Mahkemelerinin dosya sayısı ve mevcut iş yüküdür. Aynı mahkeme tarafından boşanma, nafaka, velayet davalarının yanı sıra tedbir talepleri de incelenmekte ve karar verilmektedir. Bu durumda, şiddet mağdurunun başvurusunu alan mahkeme, ayrıntılı bir inceleme yapmadan tedbir kararı vermektedir. Bu sorunun önüne geçilebilmesi ve tedbir kararlarının olayın özelliğine göre verilebilmesi için “*şiddet konusunda ihtisaslaşmış mahkemelere*” ihtiyaç duyulmaktadır. Bunun için ayrı ihtisas mahkemeleri kurulabileceği gibi, aynı adliye çevresinde bulunan mevcut Aile Mahkemelerinden birinin 6284 Sayılı Yasa gereğince verilecek tedbir kararları ile yetkilendirilmesi gerekmektedir.
- Bunların yanı sıra; Tedbir kararı ile tapu siciline “*Aile Konutu Şerhi*” konulması, birçok kadının yaşadığı evinden atılma tehlikesinin önüne geçmiştir. Aile konutu şerhi işlenen gayrimenkulde, şiddet uygulayanın tasarruf hakkının sınırlanması sayesinde, maddi imkânı olmayan ve şiddet uygulayana ait yahut onun tarafından kira ödemesi yapılan konuttan atılma tehlikesi, artık şiddet mağduru için ortadan kaldırılmıştır. Ancak uygulamada çoğu şiddet mağdurunun, bu hakkını bilmediği görülmektedir.
- Aile Mahkemeleri tarafından verilen ve şiddet mağdurunun varsa beraberindeki çocukların geçimi için şiddet uygulayandan nafaka alınması kararı da bir diğer olumlu adımdır. Burada şiddet mağdurunun talebi aranmadan, mevcut olayın özelliklerine göre, hakim kendiliğinden nafaka ödenmesine karar verebilmektedir. Nafaka yükümlüsü şiddet uygulayanın maaşı varsa, şiddet mağduru talep etmese bile hemen ilgili kuruma yazı gönderilmekte ve doğrudan şiddet uygulayandan, nafaka alması sağlanmaktadır.
- Uygulamada karşılaşılan önemli bir sorun ise; Kolluk Kuvvetlerinin personel sayısının yeterli olmaması ve 6284 Sayılı Kanun gereğince verilen kararların takibinin bu nedenle yapılamamasıdır. Bu sorunun çözümü için, İçişleri Bakanlığı'na bağlı ve Kadına Yönelik Şiddet olaylarının takibini yapan ayrı bir birim kurulması gerekmektedir. Şayet bu birim kurulur ve alanında uzman personel ile Tedbir Kararlarının takibi yapılabilirse, uygulamada yaşanan aksaklıklar büyük oranda çözülebilir.

V. GENEL DEĞERLENDİRME VE ÖNERİLER:

Kadın ve Demokrasi Derneği tarafından hazırlanan bu gölge raporda, Kadına Yönelik Şiddet ile Mücadele amacıyla atılan adımlara, sözleşme sonrasında hayata geçirilen yasal düzenlemelere ve karşılaşılan sorunlara ilişkin olarak çözüm önerilerine yer verilmiştir. Son olarak raporda yer alan ve bu raporun hazırlık sürecinde gerçekleştirilen “*İstanbul Sözleşmesi Uygulamaları ve Grevio Süreci*” başlıklı çalışmaya katılım sağlayan STK’lar ve ilgili kurum temsilcilerinin ortak görüşlerini de içeren çözüm önerilerine aşağıda yer verilmektedir. Bu önerilerin hayata geçirilebilmesi ile birlikte, her türlü şiddetin hızla sona erdirilmesi, şiddete uğrama tehlikesinin bertaraf edilmesinin mümkün olacağı kanaatindeyiz.

ÖNERİLER:

- Öncelikle kadın mağdurlara yeterli düzeyde ve hızlı korumanın sağlanabilmesi için ilgili mevzuatlarda belirtilen yetki ve yükümlülüklerin yaptırım ve denetim mekanizmalarının açık ve net bir şekilde ortaya konulması gerekmektedir.
- Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele için uzman kişilerin yetiştirilmesi gerekmektedir. Ancak bu alanda gerek uzman personel eksikliği ve gerekse kadro ve koordinasyon eksikliği sorunu halen ciddiyetini korumaktadır. En kısa sürede, ilgili kurumlarda yeterli tecrübe ve uzmanlığa sahip kişilerin istihdam edilmesi gerekmektedir.
- Emniyet birimleri ve Jandarma teşkilatında, “*Şiddet Daire Başkanlığı*” şeklinde ayrı bir yapılanmaya gidilmesi gerekmektedir.
- 49 ŞÖNİM’in, 81 ile yayılması, 130 kadın sığınma evi başta olmak üzere, kadın danışma merkezlerinin sayılarının artırılması, aynı zamanda bu merkezlerin fiziki şartlarının düzeltilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda yukarıda da ifade ettiğimiz üzere Sığınma evlerinin sayısının artırılabilmesi için Belediyeler ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’nın işbirliği içerisinde olması gerekmektedir. Ayrıca her ne kadar yasa ile nüfusu 100.000 ve üzerinde olan Belediyelere Kadın Konukevi açma yükümlülüğü getirilmiş ise de uygulamada farklı gerekçeler ile Belediyelerin bu yükümlülüğü yerine getirmediği görülmektedir. Yasada belirtilen yükümlülüğün yerine getirilmemesi halinde herhangi bir yaptırım öngörülmemiş olması büyük bir eksikliklerdir. Bu nedenle en kısa sürede Kadın Konukevi açma yükümlülüğünü yerine getirmeyen Belediyeler ile ilgili düzenleme yapılması gerekmektedir.
- İlköğretimden, yükseköğretime kadar tüm müfredatta değişiklik yapılarak, Kadının İnsan Hakları ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği/Adaleti ile ilgili eğitimin toplumun tüm bireylerine verilmesi sağlanmalıdır.
- 6284 Sayılı Yasanın uygulanmasındaki önemli bir sorunun, Aile Mahkemelerinin her geçen gün daha da artan iş yükü olduğunu söylemek mümkündür. Yasanın 3. maddesinde yer alan, mülki amir tarafından verilecek koruyucu tedbir kararları fiilen uygulanmamakta ya da yeterince uygulanmamaktadır. Kolluk kuvvetleri ancak belirli ve acil hallerde tedbiri alıp, mülki amirin onayına sunması gerekmesine rağmen mülki

amirler bu konuda insiyatifi kolluk kuvvetlerine bırakmak sureti ile olaya müdahil olmamaya çalışmaktadırlar. Kolluk ise yasada kendisine verilen yetkileri kullanmak yerine, sorumluluk almaktan kaçınmakta ve işi Savcı ve Hâkime havale etmeyi tercih etmekte bu durumda da Savcı ve Hâkimlerin iş yükü artmaktadır.

Bu nedenle de Aile mahkemelerinin iş yükü dikkate alınarak sadece şiddet vakıalarını derinlemesine inceleyecek kadına yönelik şiddete ilişkin “*Özel İhtisas Mahkemeleri-Şiddet Mahkemeleri*”nin oluşturulması gerektiği kanaatindeyiz. İspanya örneğinde olduğu gibi iki ayrı Mahkeme oluşturulup birinin Hukuk, diğerinin Ceza alanında görevlendirilmesi de sorunun giderilmesine katkı sağlayacaktır.

- Halen mevcut uygulamanın aksamaması için ise acil olarak Aile Hâkimleri için bir nöbet sistemi geliştirilmesi ve Mahkemelerdeki psikolog, pedagog gibi uzman kadroların sayısının artırılması gerekmektedir.
- Yine özellikle aile içi şiddete yahut boşanma davalarına taraf olan kişilerin beraberindeki çocukların da özel bir muameleye tabi tutulması gerekmektedir. Uygulamada çocukların uzman psikolog-pedagog tarafından dinlendiği ve hazırlanan rapora göre velayet düzenlemesinin yapıldığı bilinmektedir. Ancak burada önemli bir sorun bulunmaktadır. Daha çocuk yaşta şiddet veya boşanma sebebiyle adliye koridorlarına getirilen çocukların, uzmanlar tarafından dinlendiği fiziki alanlar ya yetersiz ya da çocuk psikolojisine uygun olmayan alanlardır. Çocukların, adliyelerin en alt katında ve çoğunlukla nezarethanelerin de bulunduğu alanlara yer alan uzman odalarında dinlenilmesi son derece hatalıdır. Bu nedenle, uzmanlar ile yapılan görüşmelerin fiziki olarak daha iyi şartlar altında yapılabilmesi için Adalet Bakanlığı’nın bu konuda düzenleme yapması gerekmektedir.
- Bir diğer sorun ise; Aile Mahkemesi tarafından verilen Tedbir Kararlarının takibinin yeteri kadar iyi yapılamamasıdır. Bu takibin yapılması en az kararın alınması kadar önemlidir. Aksi takdirde verilen Tedbir Kararlarının, herhangi bir yaptırım olmamakta ve şiddet artarak devam etmektedir. Bu yaptırımın sağlanabilmesi için İçişleri Bakanlığı’nın, ayrı bir birim kurarak, şiddet faillerini takip etmesi elzemdir.
- Ayrıca önemine binaen yazılı ve görsel medyada şiddet dilinin kontrol edilebilmesi için denetleme mekanizmalarının devreye sokulması ve RTÜK bünyesinde, ayrı bir “*Kadına Yönelik Şiddete İlişkin İçerikleri Önleme ve İzleme Daire Başkanlığı*” vb. bir birim kurulması gerektiği kanaatindeyiz.
- Şiddetle mücadelenin en önemli unsuru hiç kuşkusuz toplumsal bilincin ve farkındalığın oluşturulmasıdır. Yasal düzenlemeler ne kadar iyi olursa olsun, uygulayıcıların ve toplumun genelinin kadına yönelik şiddet başta olmak üzere, tüm şiddet türlerine karşı topyekün bir mücadele yürütmesi gerekmektedir. Bu nedenle Milli Eğitim Bakanlığı’nın, şiddeti önleme ve şiddete karşı yeni bir bakış oluşturma amacıyla, ilköğretimden başlayarak müfredatlarını düzenlemesi, kız çocuklarına ve

kadınlara karşı her türlü ayrımcılığın insan hakları ihlali olduğunu eğitim materyallerinde de dikkate alması gerektiği kanaatindeyiz.

VI. SONUÇ

Kadına Yönelik Şiddet İle Mücadele anlamında yapılan çalışmaların tamamı hiç şüphesiz önemlidir. Türkiye gibi Dünyanın birçok ülkesi Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele etmekte ve maalesef henüz bu sorunu tam anlamıyla çözüme kavuşturamamaktadır. Sorunun çözümünün, en başta zihniyet dönüşümü ile gerçekleşeceği kuşkusuzdur. Her türlü tedbir alınsa da, şiddetin bir insan hakları ihlali olduğu bilinci ile yetişmeyen ve bu bilinçle hareket etmeyen bireylerin, bu mücadelede yeteri kadar aktif rol oynamayacağı kabul edilmelidir. Ayrıca toplumda farklı düşünce yapısına, farklı siyasi kimliklere sahip olan tüm kesimlerin, diğer tarafı ötekileştirmeden soruna çözüm aramaları ve birlikte hareket etmeleri de son derece önemlidir. Yapılacak çalışmalarda bu bilinç ile hareket edilmesi, hazırlanan tüm eylem planlarının hayata geçirilmesi, şiddet ile mücadelenin aynı zamanda bir insan hakları ihlali olduğunun kabul edilmesi gerekmektedir. Devletin bu konuda yaptığı çalışmalara, başta STK'lar olmak üzere toplumu oluşturan her bir bireyin desteğinin önem taşıdığı unutulmamalıdır. Raporda yer verilen sorunlar ve çözüm önerilerimizin dikkate alınması halinde, Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet İle Mücadelede önemli bir aşama kaydedileceği düşüncesi ile faydalı olmasını temenni ediyoruz.